

2. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия / И. А. Зимняя. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://old.vvsu.ru/dap/development_program/files/zimnyaya.pdf
3. Когнітивна психологія / Х. Гейвін. – СПб.: Пітер, 2003. – 272 с.: Іл. – (Серія «Концентрована психологія»)
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / [за заг. ред. О. В. Овчарук]. – К.: К.У.С., 2004. – 112 с.
5. Равен Дж. Компетентность в современном обществе. Выявление развития и реализации / Дж. Равен. – М.: Академия, 2002. – 412 с.
6. Словник ініомовних слів: 23000 слів та термінологічних словосполучень / Уклад. Л.О. Пустовіт. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.

УДК 159.955

ЗНАЧЕННЯ ОБРАЗУ ПРОФЕСІЇ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПСИХОЛОГА

Брочковська Ю.Б., викладач кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Професійна підготовка, становлення особистості як професіонала – це тривалий процес, що становить собою поетапне та цілісне формування певних рис, вмінь, навичок; певних цінностей та установок. У цьому процесі «Я» особистості набуває нового виміру – «Я-професійне», що являє собою уявлення особистості про себе як про професіонала, фахівця у певному виді діяльності.

Феномен професійної ідентичності досліджувався такими зарубіжними науковцями, як М.Аргайл, С. Джошел, Т. Ллойд, П. Муллен, Дж. Соненфелд, Р. Фінчман, а також вітчизняними авторами – В. Асеев, М. Будякіна, К.Гуревич, З.Єрмакова, О.Єрмолаєва, Н. Іванова, Є.Клімов, Л. Куліненко.

Існують різні підходи до тлумачення професійної ідентичності, яка являє собою одну з форм особистісної ідентичності. Якщо узагальнити різні визначення феномену особистісної ідентичності, то можна визначити її як процес і результат цілісного сприйняття особистістю самої себе. Е.Еріксон розглядає особистісну ідентичність (его-ідентичність) як сукупність уявлень про себе, які дають можливість відчувати свою унікальність та автентичність [3]. Отже, за допомогою ідентичності особистість може зрозуміти, ким вона є насправді.

Професійна ідентичність, в свою чергу, дозволяє особистості ідентифікувати себе з певною професією, з певною професійною спільнотою, побудувати в свідомості уявлення про себе як професіонала. Саме в цьому процесі важливе значення належить образу професії, з якою ідентифікує себе особистість.

Василюк Ф.Е. виділяє в психічному образі такі важливі характеристики, як його цілісність, осмисленість, а також його чутливість (тобто зумовленість чуттєвістю та вираженість у чуттєвих ознаках – кольорі, формі, т.д.). Дослідник вважає, що образ є осмисленим завдяки певному значенню, яке цей образ в собі містить. В образі поєднуються значення та чутливість [1].

Образ професії – це суб'єктивна модель певної професії. За Є.А.Клімовим, образ об'єкта (професії) утворюється наступними складовими: 1) чутливий образ (сенсорний, перцептивний); 2) репрезентативний конкретний образ (представлений в пам'яті, уявленнях); 3) репрезентативний опосередкований образ (поняття, схеми, системи понять, засвоєні алгоритми дій) [2;с.35]. Образ професії психолога може включати в себе на рівні репрезентативного образу поняття про обов'язки та вимоги діяльності; особливості взаємостосунків з клієнтом; знання та уявлення про динаміку роботи, основні етапи та процедури.

Образ суб'єкта, на думку Є.А. Клімова (в даному випадку – себе як професіонала) утворюється такими складовими:

- Актуальний «Я-образ» (знання про свій функціональний стан в даний момент, про своє місце в системі міжособистісних стосунків, свої можливості та обмеження).

- Узагальнений «Я-образ» («Я–концепція» - «Я» в минулому, «Я» тепер, «Я» в майбутньому; «Я» серед інших, «Я» як представник професійної спільноти, «Я» як організм, як індивідуальність, як представник суспільства) [2с. 36].

Ідентифікуючи себе з професією психолога, особистість формує уявлення про особистісні риси, які є необхідними, чи, навпаки, небажаними для втілення у діяльності. Крім цього, у процесі професійного становлення відбувається порівняння реального образу себе як професіонала та ідеального образу (тобто, сукупність уявлень про те, яким повинен бути професіонал).

Американський дослідник Loganbill та ін. описують розвиток професійної ідентичності психолога як такий, що проходить через три стадії під час стажування: стагнації, сплутаності свідомості та інтеграції. На першому етапі стажер-психолог, як правило, є надмірно експансивним, на думку дослідників, а також схильним до спрощеного, дуалістичного мислення. На наступному етапі стажер вступає в період

нестабільності, внутрішніх конфліктів і амбівалентності. На третій стадії інтеграції стажер-психолог досягає нового почуття особистого прийняття, у нього виникає більше почуття впевненості в плані професійної ідентичності, здібностей та продуктивності.

Таким чином, студент-психолог чи психолог-стажер, будуючи у свідомості цілісний образ професії, досягає професійної ідентичності, узгоджує уявлення про себе, як про особистість і уявлення про себе, як професіонала, з цим образом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василюк Ф.Е. Структура образу // *Вопросы психологии* // <http://www.voppsy.ru/issues/1993/935/935005.htm>
2. Климов Е.А. *Введение в психологию труда: Учебник для вузов.* – М.: *Культура и спорт, ЮНИТИ, 1998.* – 350 с.
3. Хьелл Л., Зиглер Д. *Теории личности.* – СПб.: Питер Пресс, 1997. – 607 с.

УДК 159.9:316.77

ПРОПЕДЕВТИКА ПСИХОЛОГІЇ СПІЛКУВАННЯ МЕДИЧНОГО ПЕРСОНАЛУ З ХВОРИМИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ НЕВІДКЛАДНОЇ ДОПОМОГИ

*Булаєвська О.В. Шепетівське медичне училище,
завідувач відділення «Сестринська справа»*

Психологія спілкування медичного персоналу з хворими в екстремальних ситуаціях невідкладної допомогизначною мірою є прикладною дисципліною, вона використовує величезний матеріал декількох галузей психології, таких як: психологія діяльності в особливих умовах, медична психологія, психіатрія, а також психотерапія. Досить багато знань з цих наук для психології спілкування медичного персоналу з хворими в екстремальних ситуаціях невідкладної допомоги можуть бути просто запозиченими. Але, в той же час, багато запозичених аспектів одержують нову точку зору, новий вектор розгляду. Наприклад, переживаннями страху, смутку, занепокоєння тощо інтенсивно займається і психологія, і психіатрія. Однак такі переживання (внутрішні умови), а також ситуації (зовнішні умови), що виникають під час надання хворому невідкладної допомоги (або, наприклад, під час медичних процедур чи досліджень), висувають до медичного персоналу нові вимоги щодо процесу спілкування, які вимагають від нього особливої поведінки.